

ÖĞRENME PSİKOLOJİSİNE GİRİŞ-TARİHÇE

Aristo: Görgülcülük (Empiricism) ve İlişkilendirme Kuralları

- **Plato (M.Ö. 428-348) Bildiğimiz herşey doğuştandır. Öğrenme en basit tanımıyla zaten içeride var olan bilgiyi açığa çıkaran bir iç yansıma sürecidir. (nature-doğa) (nativism-doğuştancılık)/ yetenek ve eğilimler çoğunlukla doğuştandır!**
- **Aristo (M.Ö. 384-322) bilgi doğuştan gelmez. Deneyimlerle elde edilir. (nurture-çevre) (empiricism-görgülcülük)/yetenek ve eğilimler çoğunlukla öğrenilmişlerdir.**

Aristo: Görgülcülük (Empiricism) ve İlişkilendirme Kuralları

- Aristo'ya göre fikirler birbirlerine 4 çağrışım/ilişkilendirme kuralıyla bağlanır.
 - **Benzerlik (similarity) yasası:** Benzer olan olaylar birbirleriyle ilişkilendirilir (Araba ve Kamyon).
 - **Zıtlık (contrast) yasası:** Birbirine karşıt olaylar birbirleriyle ilişkilendirilir (Siyah-Beyaz).
 - **Yakınlık (contiguity) yasası:** Birbirine uzayda ve zamanda yakın olaylar birbirleriyle ilişkilendirilir (şimsek: ışık ve gürültü).
 - **Sıklık (frequency) yasası (sonradan diğerlerine eklenmiş):** Sıklıkla birlikte meydana gelen olaylar birbirleriyle ilişkilendirilir (aynı parfümü kullanan arkadaş).

Sonrasında da göreceğimiz gibi yakınlık ve sıklık yasaları öğrenmenin önemli özelliklerinden ikisi olarak kabul edilmektedir.

Rene Descartes (1596-1650):

Beden ve **zihin** iki ayrı sistemdir.

Beden bir **makina** gibi işlev görür ve dışarıdan gelen uyarılara karşı **istemsiz, refleksif** bir şekilde davranışta bulunurken (toz-hapşırma); **zihin özgür iradeye sahiptir ve istemli davranışlarda** bulunur (öğle yemeğinde ne yiyeceğini seçme).

Beden-zihin dualizmine göre bazı insan davranışları dış uyarılar tarafından otomatik olarak ortaya çıkarılan (elicit) reflekslerken; diğer bazı davranışlarsa serbest olarak seçilir ve zihin tarafından kontrol edilirler.

Sadece insanlarda kendini yönetebilen bir zihin varken; hayvan davranışları tamamen refleksiftir.

Doğa Felsefesi Yaklaşımı

Galileo-Newton: «Evren Büyük Bir Makina»

Mekanistik Yaklaşım

Evren

- *Düzenli,
- *Gözlenebilir,
- *Ölçülebilir,
- *Öngörülebilir...

İnsanda aynı şekilde olamaz mı?

Doğayı anlamada kullandığımız yöntemler

«İnsan Doğasını» anlamada kullanılamaz mı?

Rene Descartes (1596-1650):

Doğa Felsefesi Yaklaşımı

Beden tek başına ele alınabilir

Doğayı açıklamada kullanılan yaklaşımlar bedene uygulanabilir...

Beden **Doğa Felsefesi Yaklaşımı** kapsamında ele alınabilir.

-Determinizm

-Sonlu Nedensellik

-Tümevarımcı mantık

-Bazı fikirler doğustandır.

En azından bazı davranışlar, refleksif olanlar, mekaniktir ve bunlar araştırılabilir. Hayvan davranışı çalışmaları insanlardaki refleksif davranışları anlamak için bilgi verebilir.

Beden/Zihin Problemi

Mentalizm (Panpsişizm, İdealizm)

Psikofizik
Etkileşimselcilik

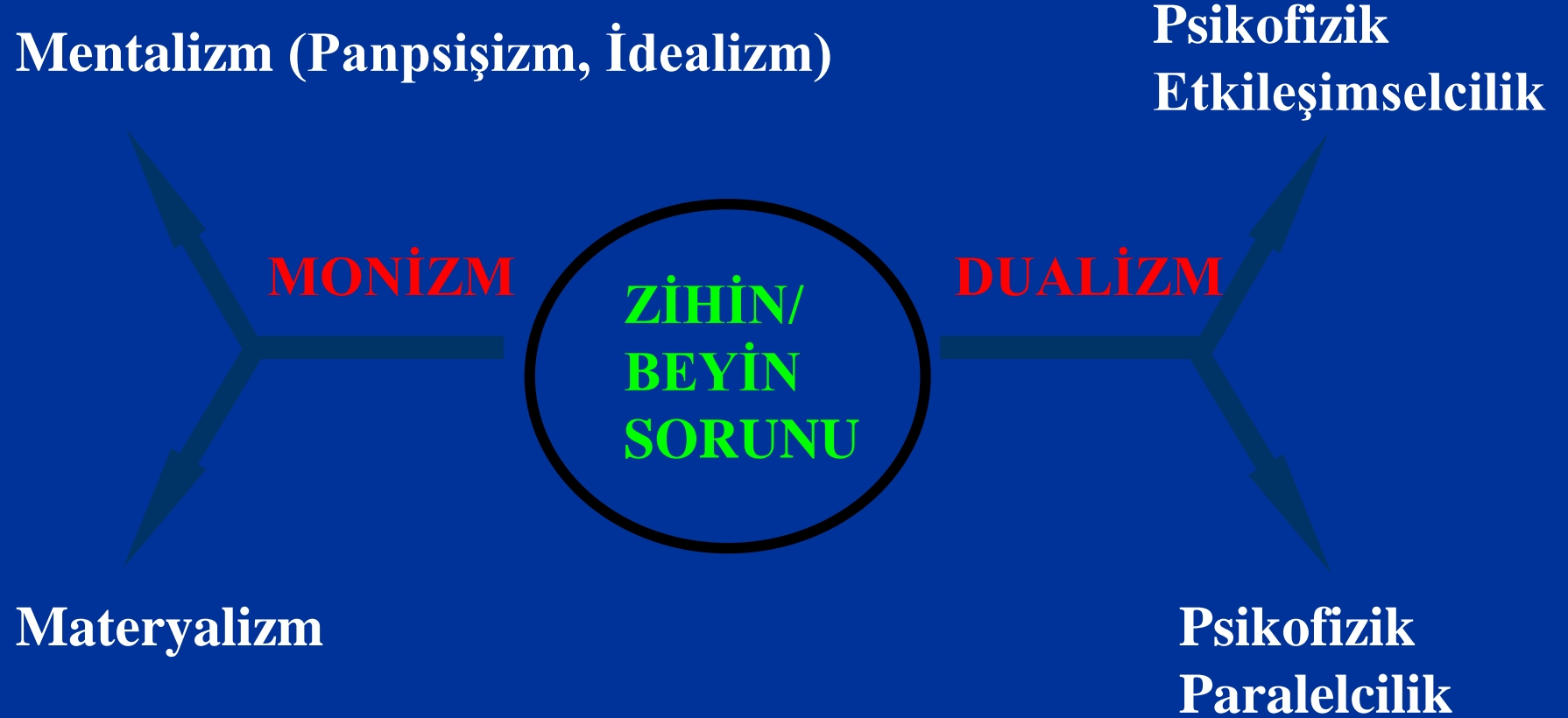
MONİZM

DUALİZM

ZİHİN/
BEYİN
SORUNU

Materyalizm

Psikofizik
Paralelcilik

İstemli davranış
İç ve dış uyarıcılar

İstemsiz davranış
(refleksif)
Dış uyarıcılar

Pineal bez

Zihin kestirilebilir kurallara göre çalışmaz...

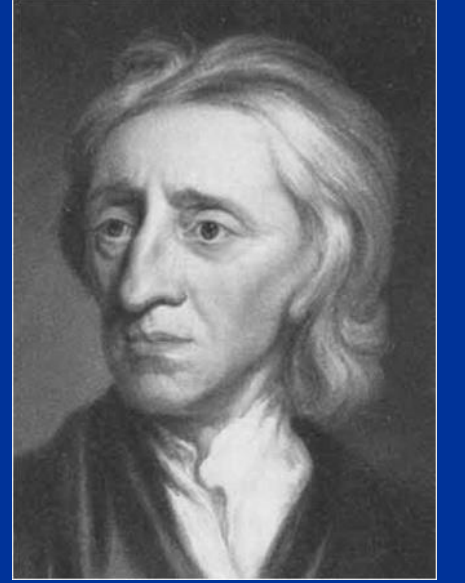
Nativizm: İnsan doğuştan bazı fikirlere sahiptir.

Empirisizm (Görgülcülük- İngiliz Görgülcüleri)

Zihin nasıl çalışır?

>John Locke (1632-1704)

- Neredeyse tüm bilgilerimiz deneyimlerimizden gelir.
- Basit fikir (Zihnin Atomları),
- Kompleks fikirler (Zihinsel Kimya)
- Tabula Rasa

Yapısalcılık (1879-1900): İnsan Bilincinin Deneysel Olarak İncelenmesi

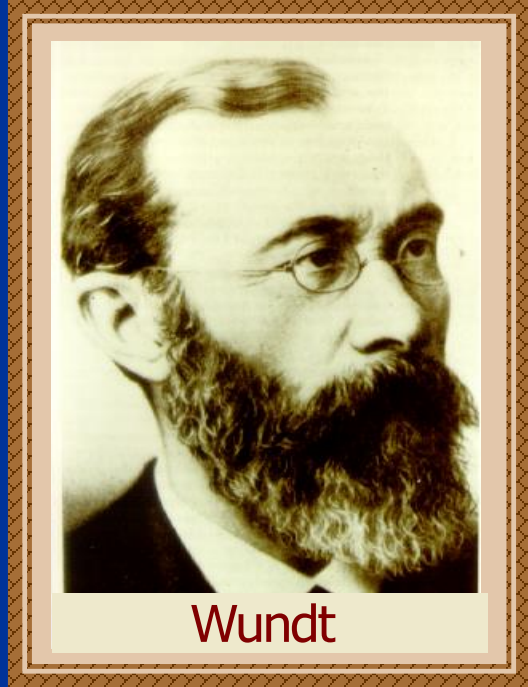
İngiliz Görgülcüler zihin daha basit elementlerden oluştuğuna dair düşünceleriyle ilgili hiçbir deney yapmamıştır.

Yeni psikoloji,

'Fizyolojik Psikoloji' adı altında

Wilhelm Wundt tarafından

1879 yılında Leipzig'de kurulmuştur.

Felsefeden, deney ve gözlemi veri toplama yöntemi olarak kullanmasıyla ayrılır...

Yapısalcılık (1879-1900): İnsan Bilincinin Deneysel Olarak İncelenmesi

Psikoloji sağlıklı insanın *bilincini* öğelerine analiz eden bilim dalıdır. (Zihnin yapısı onu oluşturan öğeleri belirleyerek anlaşılabilir.)

Yöntem: *içe bakış*

Deneğin olabildiğince doğru bir şekilde bilinçli düşünce, duygu ve duygusal yaşantılarını tanımlamasıdır (betimlemesidir).

Saatin tik-taklarını dinlerkenki bilinçli yaşantılarınızı aktarmayı bir dener misiniz?

Sistemantik bir gözlem+

Oldukça zor olması-

Wundt

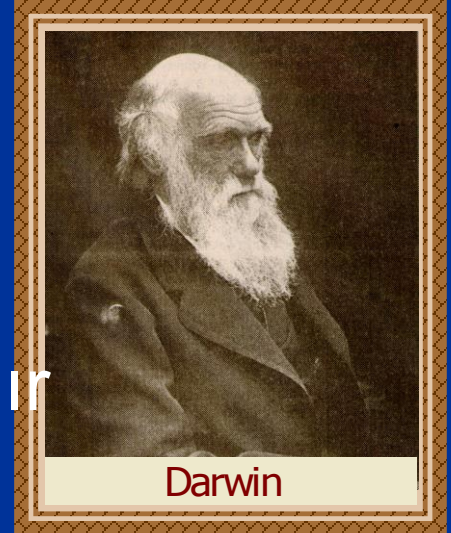
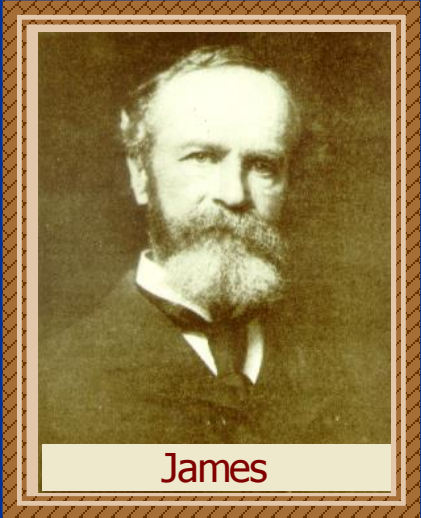
Titchener

İşlevselcilik (1896-1930): Uyum sağlayan zihnin incelenmesi

Psikoloji amaca yönelik, çevreye uyum yapan canlıların zihinsel süreçlerini inceleyen bilim dalıdır.

Zihin etrafımızdaki dünyaya uyum sağlamamıza yardımcı olmak için evrimleşmiştir.

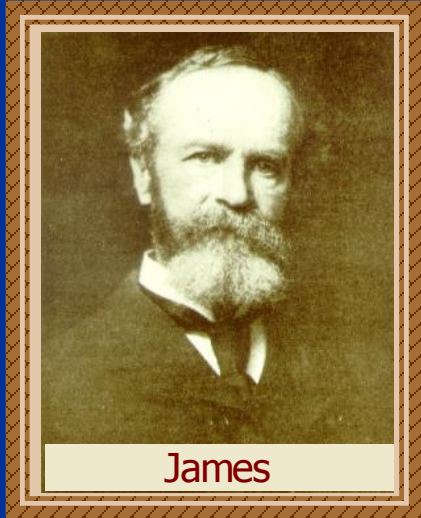
Canlıların varkalımına ve üremesine hizmet eden uyum sağlamaya (adaptif) yönelik özelliklerin nesilden nesile görülme sıklığı artarken (*doğal seçim*); adaptif olmayan özelliklerin nesilden nesile görülme sıklığı azalır (**Evrin Kuramı**)

İşlevselcilik (1896-1930): Uyum sağlayan zihnin incelenmesi

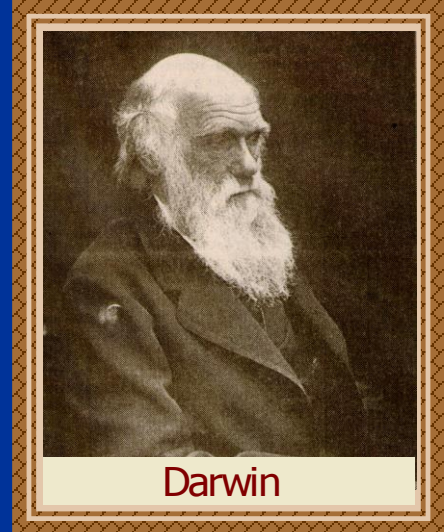
Doğal seçim:

- i) Özellikler hem tür içinde hem de türler arasında farklıdır.
- ii) Birçok özellik kalıtımla aktarılır.
- iii) Canlılar **kısıtlı kaynaklar** için rekabet etmek/yarışmak zorundadırlar.

Çevreye en iyi uyumu sağlayan özelliklerin genetik olarak nesillere aktarılması sonucu ortaya çıkan *üreme avantajı*. (En iyi olanın hayatta kalması)

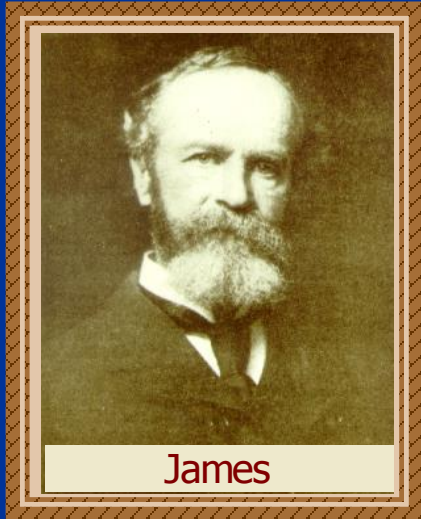
Uyuma yönelik özellikler her zaman fiziksel özellikler olmak zorunda değil! (el çekme refleksi)

İşlevselcilik (1896-1930): Uyum sağlayan zihnin incelenmesi

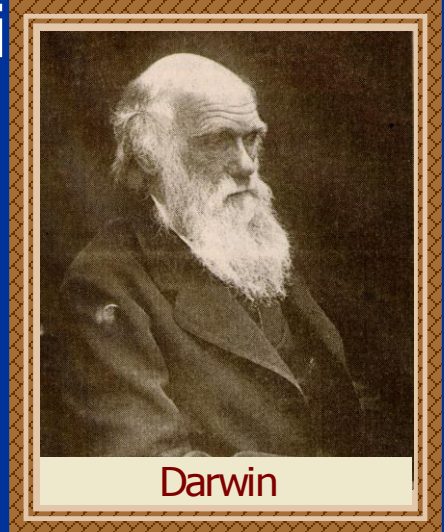
Öğrenme adaptif bir süreçtir.

Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalara ilişkin bulguların insanlar üzerinde de geçerliliği vardır.

James

Thorndike ve **Watson** (davranışçılık) işlevselci ekoldeki hocalardan eğitimlerini alıyorlar. Bu nedenle **Darwin**'in davranışçılık üzerinde de etkileri büyüktür.

Darwin

Yöntem: içe bakış

Davranışçılık (1913-1950): Gözlemlenebilir Davranışın Çalışılması

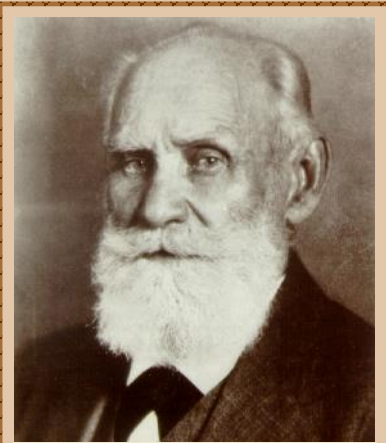
Watson

Bir Davranışçının Gözünden Psikoloji

Bilincin, zihnin çalışılması? İçerik bakış yöntemi?

If you fail to reproduce my findings, it is not due to some fault in your apparatus or in the control of your stimulus, but it is due to the fact that your introspection is untrained. ... If you can't observe 3–9 states of clearness in attention, your introspection is poor. If, on the other hand, a feeling seems reasonably clear to you, your introspection is again faulty. You are seeing too much. Feelings are never clear. (Watson, 1913, p. 163)

- **Biz zihinsel süreçleri doğrudan gözlemleyemeyiz. Bu tür deneylerde sadece rapor edilen şeylerin doğru olduğu çıkarımını yaparız?**
- **Hayvanlarla ilgili çalışmalar ne olacak?**

Pavlov

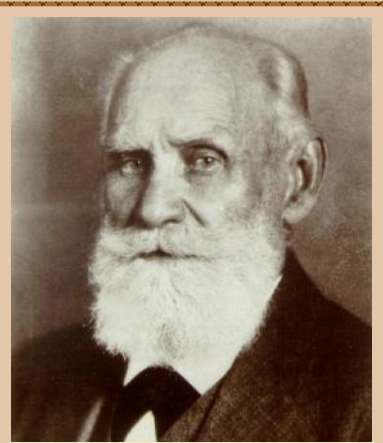
Davranışçılık (1913-1950): Gözlemlenebilir Davranışın Çalışılması-

Watson

Psikolojiyi tekrar objektif bir bilim yapmanın tek yolu sadece dışarıdan gözlemlenebilir olayları incelemektir (Çevredeki *uyarıcılar* ve bu uyarıcılara karşı verilen *tepki/davranışlar*)

Ancak bu şekilde psikoloji, biyoloji, fizik ve kimya bir doğa bilimi statüsüne yükselebilir.

Pavlov

Psychology as the behaviorist views it is a purely objective experimental branch of natural science. Its theoretical goal is the prediction and control of behavior. (Watson, 1913, p. 154)

Davranışsal Manifesto (Behaviorist Manifesto)

■ Betimleme

Bilimin amaçlarından ilki, doğada tutarlı olarak meydana gelen, güvenilir olayları keşfetmek, bu olayları adlandırmak, tarif etmek, belirli özelliklerine göre sınıflandırmak ve olaylar arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır.

“Erkekler kadınlardan daha saldırgandır”

■ Açıklama

Bilim, mümkün olduğunca fazla sayıdaki değişik olguyu, **en az sayıdaki ilke altında toplamaya** çalışır. Yani mevcut görgül verileri birbiriyle çelişmeyecek şekilde kapsayan **kuramlar oluşturmayı** amaçlar. Görgül olaylar arasındaki nedensel ilişkileri ortaya çıkarmaya çalışır.

Anatomik sebeplerle, testosteron düzeyi, cinsiyet rolleri, toplumsal engellemeler vs...

■ Yordama (Prediction)

Bilim insanı bir olayı betimledikten sonra, bulgularına ve belirlediği ilişkilere dayanarak yeni olaylarla ilgili **tahminlerde** bulunur.

“Testesteron düzeyi arttıkça saldırganlık artar”

■ Kontrol (Control) Bilimin en üst düzey amacı!

Belirleyici ön koşullar üzerinde **değişimleme yapma yoluyla**, sonuç olayla ilgili istenen bir sonuca ulaşmayı içerir.

“Saldırgan kişilerin testesteron düzeyini azaltırsam saldırganlık düzeyleri azalır”

Davranışçılık (1913-1950): Gözlemlenebilir Davranışın Çalışılması

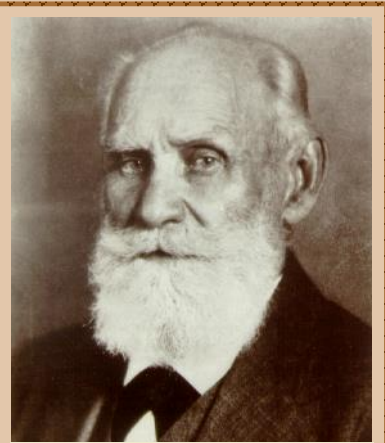
Watson

Psikoloji canlının *uyarıcılara* verdiği ve dıştan gözlemlenebilen *davranışlarını* inceleyen bilim dalıdır.
(U→D)

Davranışçılık, Watson tarafından tanımlandığı orjinal şekliyle, psikolojiye **doğa bilimleri** perspektifinden yaklaşan **çevresel etkilerin gözlemlenebilir davranışlar** üzerindeki etkisini inceleyen bir bilimdir.

İnsan dışındaki canlıların davranışlarını açıklayan prensipler aynı zamanda insan davranışlarını da açıklamada etkin olabilir.

Parsimoni yasası: Bir fenomenin basit açıklaması o fenomenin kompleks açıklamasına tercih edilmelidir.

Pavlov

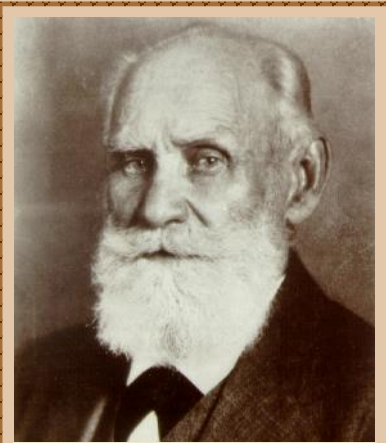
Davranışçılık (1913-1950): Gözlemlenebilir Davranışın Çalışılması

Watson

Morgan Prensibi:

Hayvan davranışları, üst düzey ve daha zihinsel süreçlerden (örn., karar verme, hayal kurma gibi) ziyade, **mümkün olabildiğince daha alt düzey, basit süreçlerle** (örn., refleks ve alışkanlık gibi) yorumlanmaya çalışılmalıdır.

Pavlov

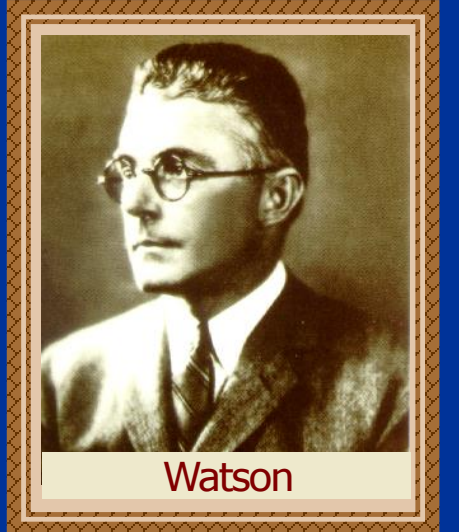
Andropomorfizm: İnsan biçimcilik. İnsani özelliklerin başka varlıklara atfedilmesidir.

Ivan Pavlov: Davranışları çalışmak için bir yöntem!

Davranışçılığın Beş Okulu:

Watson'un Metodolojik Davranışçılığı (Radikal Davranışçılık)

- Davranışçılığın en katı versiyonudur.
- **Yöntemsel sebeplerden ötürü** psikolog sadece **doğrudan gözlemlenebilir davranışlar** üzerinde çalışmalıdır. Öznel olarak algılanan aktivitelerin, örn. düşünme, incelenmesi yöntemsel olarak çok zor.
- Bu tür aktiviteler eğer doğrudan ölçümlenebilirse bilimsel olarak çalışılabilir (düşünme, larinjial aktivite?)
- Öğrenme Watson için son derece mekanik bir olay (**Tüm davranışlar hem insan hem de diğer canlılar için refleksiftir.**)

Davranışçılığın Beş Okulu:

Watson'un Metodolojik Davranışçılığı (Radikal Davranışçılık)

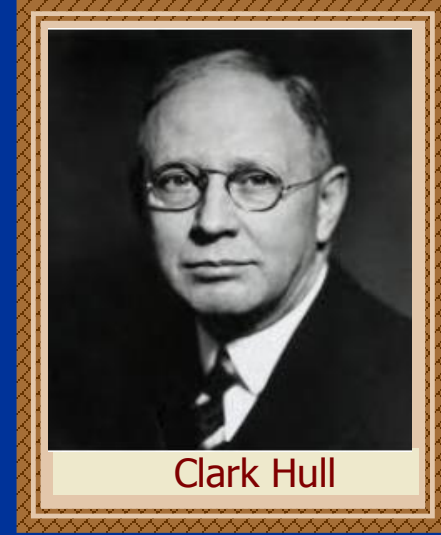
- Öğrenme bir çevresel uyarıcı ile belirli bir davranış arasındaki bağlantının gelişimidir. (S-R theory)
- Karmaşık davranışlar çok uzun U-D zincirlerinden oluşmaktadır.
- Doğaya krş Çevre? (Aslında kalıtımın önemine de vurgu yapıyor)

Give me a dozen healthy infants, well-formed, and my own specified world to bring them up in and I'll guarantee to take any one at random and train him to become any type of specialist I might select—doctor, lawyer, artist, merchant-chief, and, yes, even beggarman and thief, regardless of his talents, penchants, tendencies, abilities, vocations, and race of his ancestors. (p. 104)
- İnsan yetenekleri çoğunlukla öğrenilmiştir.

Davranışçılığın Beş Okulu:

Clark Hull'un Yeni Davranışçılığı (Neobehaviorism)

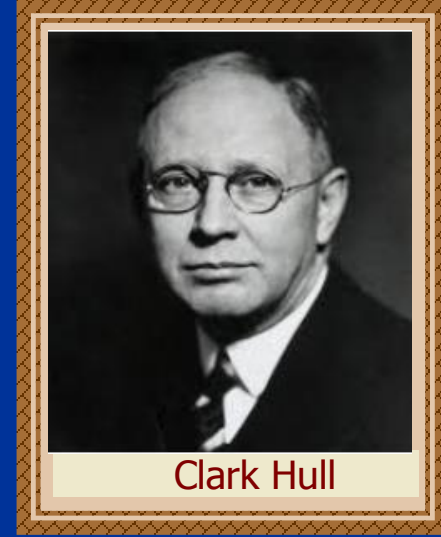
- Gözlemlenemeyen olayların psikolojinin çalışma alanı dışında bırakılması doğru değil (fizik-kimya?)
- Yer çekimini doğrudan gözlemleyemeyiz fakat düşen objeler üzerindeki birtakım ölçümlerle yer çekimi çalışılabilir.
- **Uyarıcı ve davranış** arasındaki birtakım **aracı** olaylar **işevuruk** şekilde tanımlanarak çalışılabilir.
- **İşevurukçuluk** (operationalism), bir kavramı o kavramı elde etmede kullanılan işlemler yoluyla tanımlamak.
- Öğrenme, serbest hatırlama testinde hatırlanan kelime sayısı

Davranışçılığın Beş Okulu:

Clark Hull'un Yeni Davranışçılığı (Neobehaviorism)

- U-O-D Hull'un kuramında bu *aracı olaylar* (O) genellikle **fizyolojik süreçlerle** ilgilidir.
- **Açlık güdüsü** (işevuruk tanımı: saat cinsinden yemek yemeden geçen süre)
- **Kişinin kendini aç hissetmesi önemli mi?**
- Ama yine de Watson gibi öğrenmeyi mekanik bir şekilde ele alıyor.
- Bilgisayarları düşünün: girdi-aracı işlemler-çıkıtı.
- Bir davranış içerisinde birçok U-D zincirinden oluşabilir.

Davranışçılığın Beş Okulu:

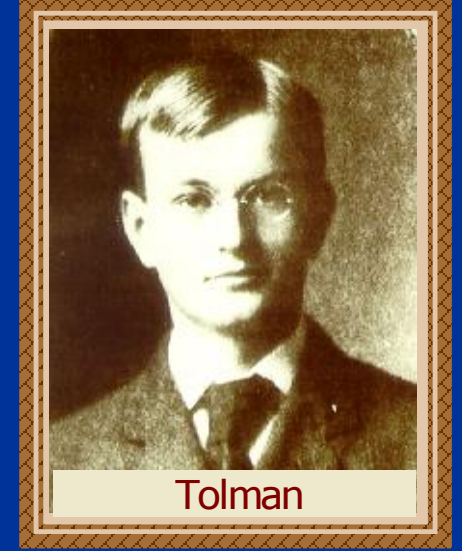
Edward C. Tolman'ın Bilişsel Davranışçılığı (Amaca Yönelik Davranışçılık)

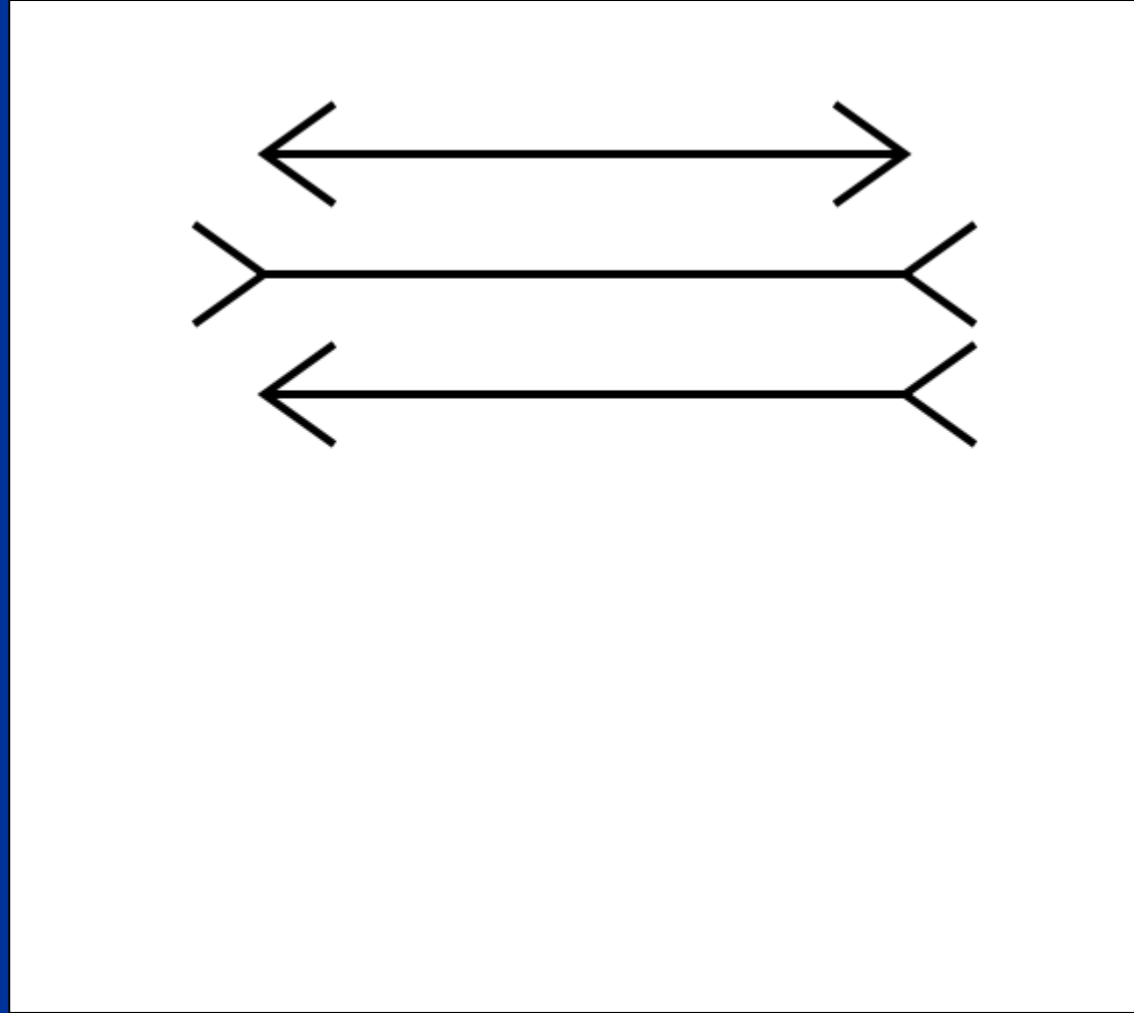
- Hull'un S-R öğrenme kuramı *moleküler* bir kuramken Tolman'ın öğrenme kuramı daha *molar* bir kuramdır.
- Labirente farenin yiyeceğe ulaşma davranışını anlamak için hangisi daha iyi?

Amaç-yönelimli bir davranış? Yoksa

Birçok ayırık U-D zincirini işlemleyen bir makina?

- *Molar yaklaşım, öğrenmeye Gestaltçi bir yaklaşım?*
- Aracı değişkenler (O) öğrenme kuramında önemlidir.
- Tolman'da *aracı değişkenler* daha *mentalistik* (zihinsel süreçlere yönelik, bilişsel) (örneğin gizil öğrenme ve bilişsel haritalar)

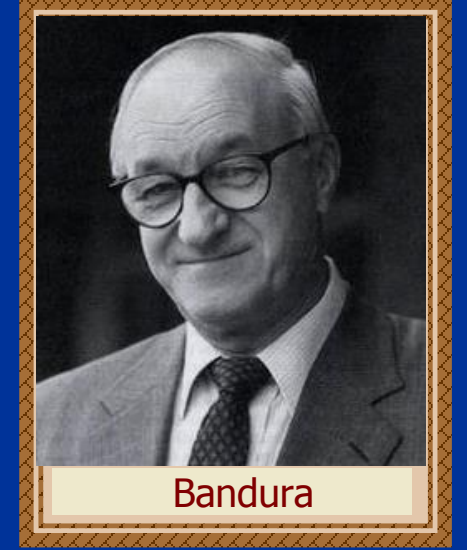

Müller- Lyer ilizyonu

Davranışçılığın Beş Okulu:

Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı

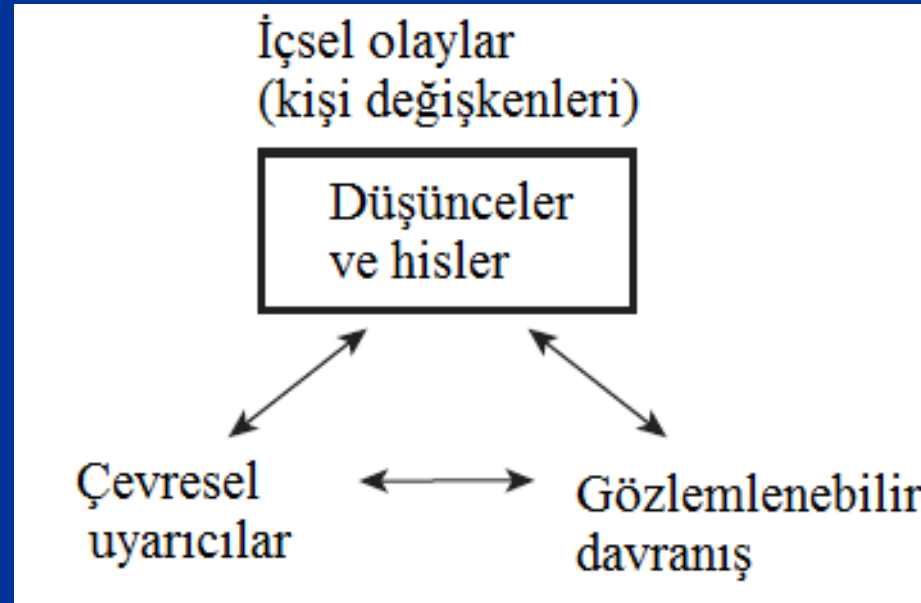
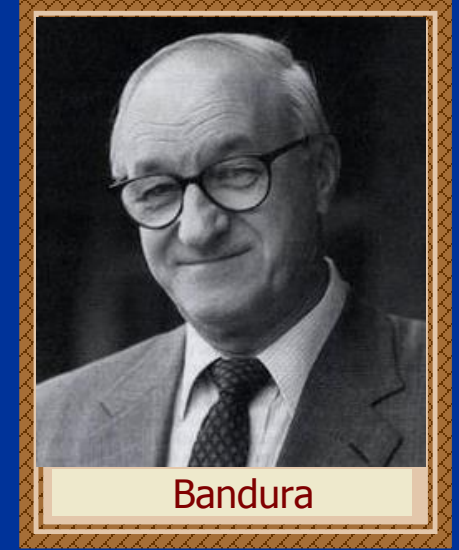
- **Sosyal Öğrenme Kuramı** ilk defa Hull ekolünden gelen araştırmacılarca **taklit** olgusunu açıklamak için kullanılmış.
- Taklit'i (imitation), **gözleme dayalı öğrenme** olarak adlandırıyor (Saldırgan davranışların öğrenilmesinde gözleme dayalı öğrenmenin etkisi üzerinde çalışıyor.).
- Tolman ile benzer düşüncelere sahip (molar yaklaşım, performans ve öğrenme arasındaki ayırım, aracı değişkenler)
- Bandura'da içeride olup-biten olaylar (aracı değişkenler) kuramsal olarak faydalı olarak ele alınmalarının ötesinde davranışı etkileyen gerçek olaylar (kendi yetenek ve kabiliyetlerimiz hakkındaki düşüncelerimiz?).

Davranışçılığın Beş Okulu:

Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı

- Diğer davranışçı ekollerden farklı bir determinizm (gerekircilik-belirleyicilik) anlayışı var.
- **Karşılıklı belirleyicilik**
(diğerlerinde, Çevre -> İçsel olaylar -> Davranış)

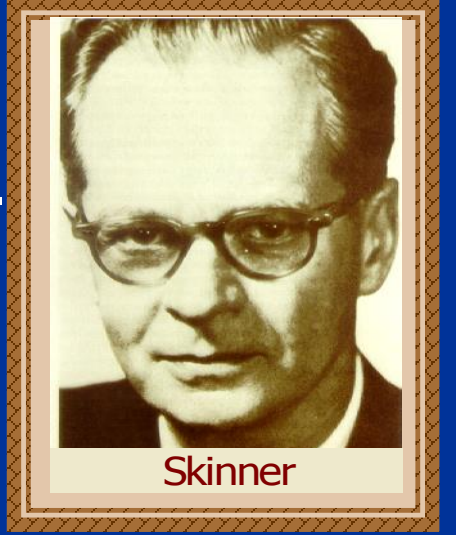

- Bilşsel davranışçı terapi

Davranışçılığın Beş Okulu:

Burrhus Frederick Skinner'in Radikal Davranışçılığı

- Sadece gözlemlenebilir açık (overt) davranış incelenmeli.
- İçsel olaylara davranışın açıklanmasında yer verilmemeli.
- Düşünme, hissetme ve duyumsama gibi içsel olayları örtük (covert) davranışlar olarak kabul ediyor. Bunlar da açık davranışlarla aynı kurallara tabidir.
- Davranışın çevrede yaptığı değişiklik öğrenmede etkilidir.
- **Operant/edimsel** davranış canlının çevrede yaptığı değişiklikler tarafından kontrol edilen davranıştır. (klasik koşullanma?)
- Tolman gibi molar yaklaşımı benimsemekte. **Tolman'ın faresi** labirentin sonunda **yiyecek bulma beklentisiyle** (amaç) koşarken; **Skinner'in faresi geçmişte** labirentin sonunda **yiyecek bulduğu** için koşar.

Davranışçılığın Beş Okulu:

Burrhus Frederick Skinner'in Radikal Davranışçılığı

- Davranış genlerin ve çevrenin etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır.
- *Doğal seçim* ile *operant koşullanma* arasında çok benzer bir ilişki görür?
- Radikal davranışçılık Skinner'in yaklaşımının felsefi yönüne karşılık gelmekte.
- *Davranış analizleri*
- *Skinner kutusu*

